

ამსრულეზლოზა და თანამონანლიეოზა, ასევე იურიდიული პირის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლოზა საქართველოსა და გერმანიაში*

თსუ-სა და კიოლნის უნივერსიტეტის ერთობლივი სამაგისტრო (LL.M.) პროგრამის კურსდამთავრებულთა სამაგისტრო ნაშრომების მიმოხილვა

პროფესორი, სამართლის დოქ. **მარტინ პაულ ვასმერი**, კიოლნის უნივერსიტეტი

გერმანულ-ქართულ სისხლის სამართლის ელ-ჟურნალში წარმოდგენილ ვასმერი/შმიდტის სტატიასთან ერთად, განიხილება ორი შედარებით სამართლებრივი სამაგისტრო ნაშრომი თსუ-სა და კიოლნის უნივერსიტეტის ერთობლივი პროგრამიდან.

I. თანამსრულეზლობა და თანამონანლიეოზა ქართულ და გერმანულ სისხლის სამართალში

2013/2014 სასწავლო წელს, მაგისტრანტმა ანა კუციამ მის სამაგისტრო ნაშრომში დაამუშავა განზრახ ჩადენილ დანაშაულებში თანამონანლიეობის საკითხები. გერმანულ და ქართულ სისხლის სამართალს საერთო საწყისები გააჩნიათ, რადგან თანამონანლიისა და თანამსრულეზობის ფიგურების დიფერენცირება ორივეგან დუალისტური მიდგომის შესაბამისად ხდება (საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის¹ 22-24 მუხლები; გერმანიის სსკ §§25-27). ასევე, უმეტესწილად მსგავსია თანამონანლიის და თანამსრულეზობის ფორმებიც. კერძოდ, სამართლის ორივე სისტემაში, ამსრულეზობელი არის პირი, ვინც ქმედებას ახორციელებს უშუალოდ (უშუალო ამსრულეზობელი საქართველოს სსკ-ის 22-ე მუხლი; გერმანიის სსკ-ის §25 აბზაცი 1, პირველი ალტერნატივა), ან სხვა პირის მეშვეობით (შუალობითი ამსრულეზობელი საქართველოს სსკ-ის 22-ე მუხლი; გერმანიის სსკ-ის §25 აბზაცი 1, მეორე ალტერნატივა) ან სხვა პირთან ერთად (თანამსრულეზობელი – საქართველოს სსკ-ის 22-ე მუხ-

ლი; გერმანიის სსკ-ის §25 აბზაცი 2). სამართლის ორივე სისტემა იცნობს თანამონანლიეობის ისეთ ფორმებს, როგორცაა ნამქეზებლობა (საქართველოს სსკ-ის მუხლი 24, ნან.2; გერმანიის სსკ-ის §26) და დახმარება (საქართველოს სსკ-ის მუხლი 24, ნან.3; გერმანიის სსკ-ის §27). თუმცა, ამას გარდა, ქართულ სამართალში ვხვდებით თანამონანლიეობის ისეთ ფორმას, როგორცაა „ორგანიზატორი“ (საქართველოს სსკ-ის მუხლი 24, ნაწილი 1).

თანამსრულეზობისა და თანამონანლიეობის გამიჯვნის საკითხებში გერმანულ სისხლის პრაქტიკა გაბატონებული მოძღვრება და სამართალში სასამართლო ერთმანეთს უპირისპირდება.² სასამართლო პრაქტიკა და მეცნიერთა გარკვეული ნაწილი ე.წ. „Animustheories“ ემხრობა და მათი მოსაზრებით, ამსრულეზობისა და თანამონანლიეობის სურვილი (animus auctoris; animus socii) გამომდინარეობს კუმულაციურად ქმედების შედეგისადმი დაინტერესების, თანამონანლიეობის როლის მნიშვნელობის და ქმედებაზე ბატონობის ხარისხის ან მინიმუმ ქმედებაზე ბატონობის სურვილის მიხედვით. ამის საწინააღმდეგოდ კი, გაბატონებული მოძღვრება, რომელიც 1960 წლებში კლაუს როქსინის მიერ იქნა წარმოდგენილი, ქმედებაზე ბატონობის თეორიას უპირატესობას და მთავარ მნიშვნელობას ანიჭებს.³ ქმედებაზე ბატონობაში იგულისხმება განზრახვაში მოაზრებული ქმედების შემადგენლობის განხორციელების „ხელთ პყრობა“ (In-den-Händen-Halten). ამსრულეზობელი არის ის, ვინც, როგორც ცენტრალური ფიგურა, ქმედების შემადგენლობის განხორციელებას მისი

* სტატია ქართულად თარგმნა ჟურნალის სამუშაო ჯგუფის წევრმა თამარ ბერიშვილმა.

¹ ტექსტში სისხლის სამართლის კოდექსი შემოკლებულია, როგორც სსკ.

² შეად.: Joecks, Wolfgang, in Münchener Kommentar zum StGB, 2. Aufl. 2011, § 25 Rn. 4 ff.; Waßmer, Martin Paul, in AnwaltKommentar StGB, 2. Aufl. 2015, Vor § 25 Rn. 12 ff.

³ Roxin, Claus, Täterschaft und Tatherrschaft, 9. Aufl. 2015, S. 107 ff.

სურვილისამებ მართავს, ხოლო თანამონაწილეა ის პირი, ვინც როგორც „გვერდზე მდგომი“ ფიგურა ქმედების შემადგენლობის განხორციელებისკენ უბიძგებს ამსრულებელს ან ხელს უწყობს მას. როგორც *კუცია* მიუთითებს, ქართულ სისხლის სამართალში *Animustheorie* აღიარებული არ არის. საქართველოს სსკ-ის 22-ე მუხლი ამსრულებლობას უკავშირებს ქმედების ჩადენას (ობიექტურად), სადაც ინტერესს ქმედების შედეგის მიმართ ან შინაგან განწყობას (სუბიექტურად) არანაერი ყურადღება არ ექცევა. ამიტომაც, მართებულად ენიჭება უპირატესობა მოქმედებაზე ბატონობის თეორიას, რასაც, მისი ფორმულირებიდან გამომდინარე, დიდი მნიშვნელობა აქვს სამართლებრივი გამჭვირვალობისა და უსაფრთხოებისათვის.

კუციას მიხედვით, ამსრულებლობის ფორმებიდან, შუალობითი ამსრულებლობა საქართველოშიც ცენტრალურ ადგილზეა. აქ ტიპიურია, რომ „წინა კაცი“ (შემსრულებელი) უმნიშვნელო ადგილზე დგას, ხოლო „უკანა კაცი“ მომხდარს განაგებს, მასზე ბატონობს. თუმცა, გერმანული სამართლისგან განსხვავებით, საქართველოს სსკ-ის 22-ე მუხლის ბოლო წინადადება ასახელებს პასუხისმგებლობის გამომრიცხავ გარემოებებს. კერძოდ, აღნიშნულია, რომ „წინა კაცს“ ასაკის, შეურაცხაობის ან სხვა გარემოების გამო არ დაეკისრება სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა. შუალობითი ამსრულებლობა სახეზეა მხოლოდ მაშინ, როცა სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა სრულად ეკისრება მხოლოდ „უკანა კაცს“. გერმანული სამართალი იცნობს სამართლებრივი ფიგურას „ამსრულებლის უკან მდგომი ამსრულებელი“ და მას უშვებს, როგორც იშვიათ გამონაკლისს. *კლაუს როქსინმა 1963*⁴ წელს შექმნა სამართლებრივი ფიგურა შუალობითი ამსრულებლობა „ორგანიზაციული ბატონობის“ მეშვეობით, რაც 1990-იან წლებში გერმანიის ფედერალური სასამართლო პრაქტიკით იქნა აღიარებული.⁵ ამ სამართლებრივი ფიგურით მოცულია ისეთი შემთხვევები, სადაც ორგანიზაციული ძალაუფლების აპარატი, როგორცაა ტოტალიტარული რეჟიმი ან მაფიოზური გაერთიანებები,

დანაშაულებრივი ქმედებების განსახორციელებლად გამოიყენება. ასეთი სამართლებრივი ფიგურის წინაპირობაა, რომ „უკანა კაცს“ ორგანიზაციული ძალაუფლების აპარატში აქვს ბრძანების გაცემის უფლებამოსილება, როდესაც ასეთი აპარატი სამართლის მიღმა დგას და „წინა კაცი“ ნებისმიერ დროს ჩანაცვლებადია და ამ უკანასკნელის მხრიდან სახეზეა ქმედების განხორციელების ორგანიზაციული მზაობა. მსგავს შემთხვევებში მარტივი თანამონაწილეობის დასჯადობა შეუსაბამოდ მიიჩნევა. ქართულ სისხლის სამართალშიც „ამსრულებლის უკან მდგომი ამსრულებლის“ სამართლებრივი ფიგურა სულ უფრო მეტად ჰპოვებს აღიარებას. გარდა ამისა, აღსანიშნავია, რომ გერმანულმა სასამართლო პრაქტიკამ ამ სამართლებრივი ფიგურის მოქმედების არეალი კერძო სამენარმეო იურიდიულ პირებზეც გაავრცელა.⁶

როგორც გერმანული, ისე ქართული სამართალი, თანამონაწილეობის შემთვევაში ადგენს, რომ წამქეზებელი ან დამხმარე, სხვა პიროვნებას განზრახვით განსახორციელებელ მართლსაწინააღმდეგო ქმედებისაკენ უბიძგებს ან დახმარებას უწევს. თანამონაწილეობის ორივე ფორმა, როგორც *კუცია* აღნიშნავს, გერმანულ და ქართულ სამართალში ძალიან ჰგავს ერთმანეთს. განსხვავებულია ის, რომ გერმანულ სამართალში ვერ შეხვდებით „ორგანიზატორის“ ფიგურას, რომელიც რუსულ სისხლის სამართალში განვითარდა და მისი ინტეგრირება ქართულ სამართალში 1960-იან წლებში მოხდა. საქართველოს სსკ-ის 24-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, ორგანიზატორია ის, ვინც მოაწყობს დანაშაულის ჩადენა ან ხელმძღვანელობდა მის განხორციელებას, აგრეთვე ის, ვინც შექმნა ორგანიზებული ჯგუფი და ხელმძღვანელობდა მას. იერარქიულად იგი დგას ამსრულებლის ქვემოთ და ყველა სხვა დანარჩენ თანამონაწილეზე მაღლა. მისი როლი ქმედების განხორციელებაში არ შემოიფარგლება მხოლოდ რჩევების მიცემით, ან დანაშაულის ჩადენის შესახებ გადწყვეტილების მიღების განმტკიცებით, არამედ იგი ასევე, ორგანიზებას უწევს დანაშაულებრივი ქმედების განხორციელებას ქმედების ჩადენის დაგეგმვითა ან მოსამზადებელი სამუშაოების შესრულებით. სავალდებულო არ არის

⁴ *Roxin, Claus, Goldammer's Archiv für Strafrecht (GA) 1963, 193 ff.*

⁵ BGHSt (Amtliche Sammlung der Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Strafsachen) 40, 218 – NVA; BGHSt. 42, 65 – კედლის დამცველები; BGHSt 45, 270 – პოლიტიკური.

⁶ BGHSt 49, 147, 163 f. – Bremer Vulkan; მხარს არ უჭერს *Roxin, Claus, Strafrecht Allgemeiner Teil, Band II, 2003, § 25 Rn. 129 ff.*

რაიმე ქმედების უშუალოდ მის მიერ განხორციელება ან დანაშაულის ადგილზე პირადად ყოფნა. ისევე, როგორც სხვა თანამონაწილენი, ორგანიზატორიც ორმაგი განზრახვით მოქმედებს. რაც ნიშნავს იმას, რომ მას აქვს ქმედების ჩადენის ცოდნა და სურვილი და ასევე, მისი ორგანიზაციული წვლილის ცოდნა და სურვილი. ორგანიზატორს სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა არ დაეკისრება სხვა თანამონაწილეთა დასჯადი ქმედებების გამო, რაზეც მას წარმოდგენა არ ჰქონდა. გერმანულ სამართალში „ორგანიზატორის“ ფიგურა შესაძლებელია, რომ სასამართლო პრაქტიკაში გამოყენებადი Animustheorie-ით, ასევე, გაბატონებული მოძღვრების მიხედვით, რომელიც მოქმედებაზე ბატონობის ფართო გაგებას უჭერს მხარს, განხილულ იქნეს, როგორც თანაამსრულებელი; ხოლო სხვა პოზიციით, რომელიც ქმედების განხორციელების სტადიაზე ობიექტურ მონაწილეობას მოითხოვს და ამით, მოქმედებაზე ბატონობის მოძღვრების ვინრო გაგებას უჭერს მხარს, ორგანიზატორი განიხილება მხოლოდ თანამონაწილედ.⁷

ანა კუციას სამაგისტრო ნაშრომი გვიჩვენებს, რომ ამსრულებლობა და თანამონაწილეობა გერმანულ და ქართულ სამართალში ძირითადად მსგავსად არის დარეგულირებული და სამართლის ორივე სისტემაში შუალობითი ამსრულებლობის გამოყენების არეალიც უწყვეტად ფართოვდება. განსხვავება მდგომარეობს დეტალებში, რა დროსაც თვალშისაცემია „ორგანიზატორის“ სამართლებრივი შეფასება, რომელიც ქართული სამართლის მიხედვით უბრალოდ თანამონაწილეა, მაშინ როდესაც მას გერმანული სამართალი, გაბატონებულ მოძღვრებაზე დაყრდნობით, თანაამსრულებლად განიხილავს.

II. იურიდიული პირის სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა საქართველოსა და გერმანიაში

იურიდიული პირის სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხებს, თავის სამაგისტრო ნაშრომში, ეხება 2014/2015 სასწავლო წლის მაგისტრანტი სალომე იოსელიანი. როგორც ცნობილია, გერმანული სისხლის სამართლის მიხედვით,

დღემდე არ არის შესაძლებელი იურიდიული პირის სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა. გერმანიის ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის §30-ის მიხედვით გათვალისწინებულია მხოლოდ ფულადი ჯარიმა, როდესაც მისი მმართველი პირები დანაშაულს ჩაიდენენ. ამით სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა დგება არა ვინო გაგებით, კრიმინალური უმართლობისთვის, არამედ ფართო გაგებით, მარტივი სამართალდარღვევისთვის. დღემდე ცხარე დისკუსიის საგანია გაერთიანებებისა და კომპანიების „რეალური“ სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის შემოღება. აღსანიშნავია, რომ გერმანიის მეზობელ ქვეყნებში მსგავსი რეგულაციები უკვე არსებობს. 2013 წლის შემოდგომაზე ნორდრაინ-ვერტფალენის ფედერალური მინის იუსტიციის მინისტრმა წარმოადგინა კანონპროექტი „კორპორაციებისა და სხვა მსგავსი გაერთიანებებისათვის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის შემოღების შესახებ“⁸, რამაც ძალიან მწვავე დისკუსია⁹ გამოიწვია. გერმანიისგან განსხვავებით, ქართველმა კანონმდებელმა იურიდიული პირის სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა 2006 წლის 25 ივნისის კანონით საქართველოს სსკ-ის XVIII თავში გაითვალისწინა (საქართველოს სსკ-ის 107¹-107⁷ მუხლები). როგორც იოსელიანი აღნიშნავს, ამის მიზეზი იყო არა მხოლოდ კორპორაციული დანაშაულების სამართლის საერთაშორისო ტრენდის შექმნა, არამედ განმსაზღვრელი იყო უფრო პრაგმატული საფუძველი და მიზანმიმართული განხილვები. აღსანიშნავია, რომ კორპორაციების დაუსჯელობა მიუღებელ ფაქტად განიხილებოდა, რადგან კომპანიების მიერ ჩადენილი დანაშაულები აზიანებს სახელმწიფოს ინტერესებს და ეკონომიკური ურთიერთობების სუბიექტებს. თუმცა, ქართულ სისხლის სამართლებრივ მეცნიერებაში, ადრეც და დღესაც, აქტიურად მიმდინარეობს დისკუსია იურიდიული პირის სისხლის

⁸ იხ. ბმულზე: <http://www.strafrecht.de/media/files/docs/Gesetzentwurf.pdf>.

⁹ შეად. მხოლოდ Böse, Martin, Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft (ZStW) 126 (2014), 132 ff.; Görtz, Laura, Journal der Wirtschaftsstrafrechtlichen Vereinigung e.V. (WiJ) 1/2014, 8 ff.; Hoven, Elisa, Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik (ZIS) 2014, 19; Schünemann, Bernd, ZIS 2014, 1 ff.; Waßmer, Martin Paul, in Hoven, Elisa/Kubicicel, Michael (Hrsg.), Das Verbot der Auslandsbestechung, 2016, S. 165, 178 ff.; Zieschang, Frank, GA 2014, 73 ff.

⁷ Waßmer, Martin Paul, in AnwaltKommentar StGB, 2. Aufl. 2015, § 25 Rn. 66 m.w.N.

სამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხზე. გავრცელებული მოსაზრების მიხედვით, ისევე, როგორც გერმანიაში, უარყოფილია იურიდიული პირების ქმედუნარიანობა, ბრალუნარიანობა და სასჯელუნარიანობა; რადგან იურიდიულ პირებს არ შეუძლიათ არც ბრალეული მოქმედება და არც სასჯელის ზემოქმედების შეგრძნება. ეს დოგმატური კრიტიკა, *იოსელიანის* მიხედვით, ქართული კანონმდებლის მიერ ყურადღების მიღება დარჩენილი. გერმანიის მაგალითი კი გვიჩვენებს, რომ კორპორაციული კრიმინალის წინააღმდეგ ბრძოლა ადმინისტრაციულ სამართალდაღვევათა რეგულაციებითაც არის შესაძლებელი.

საქართველოს სსკ-ის 107¹-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა გათვალისწინებულია, როგორც კომერციული, ასევე არაკომერციული იურიდიული პირებისათვის და მათი უფლებამონაცვლებებისთვის. უფლებამონაცვლის შემოღებით ქართული სისხლის სამართალი გერმანულ ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევების სამართალზე წინ წავიდა. გერმანიაში კანონმდებელმა რეაგირება მოახდინა მხოლოდ გახმაურებული სამართალდარღვევების დიდი ტალღის აგორების შემდეგ.¹⁰ შედეგად, 30.06.2013 წელს¹¹ გერმანიის ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის §30-ის შემოღებით შეივსო მანამდე არსებული ხარვეზები.

ქართული სამართალი, საქართველოს სსკ-ის 107¹-ე მუხლის თანახმად, სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობას არ უკავშირებს იურიდიული პირის „პირველად“ საქმიანობასა და ბრალეულ ქმედებას, არამედ ისევე როგორც, გერმანიის ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის §30-შია გათვალისწინებული, იურიდიულ პირს პასუხისმგებლობა ეკისრება მისი „პასუხისმგებელი პირების“ მიერ ჩადენილი ქმედებებისთვის. აღნიშნული მაშინაც სახეზეა, თუკი ამსრულებელი ფიზიკური პირია, (საქართველოს სსკ-ის 107¹ მუხლის მე-4 ნაწილი) ან თუ იგი სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლებულია (საქართველოს სსკ-ის 107¹ მუხლის მე-5 ნაწილი). სხვაგვარად რომ ვთქვათ, იურიდიული პირის სისხლის სა-

მართლებრივი პასუხისმგებლობა არ გამორიცხავს იმავე დანაშაულისთვის ფიზიკური პირის სისხლის-სამართლებრივ პასუხისმგებლობას (საქართველოს სსკ-ის 107¹ მუხლის მე-6 ნაწილი) და ასევე, არ ათავისუფლებს იურიდიულ პირს მიყენებული ზიანის ანაზღაურების ვალდებულებისგან (საქართველოს სსკ-ის 107¹ მუხლის მე-7 ნაწილი). იურიდიული პირი სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან თავისუფლდება ფიზიკური პირის ქმედების მიმართ მართლწინააღმდეგობის ან ბრალის გამომრიცხველი გარემოებების დადგენის შემთხვევაში (საქართველოს სსკ-ის 107¹ მუხლის მე-8 ნაწილი).

საქართველოს სსკ-ის 107¹-ე მუხლის მე-3 ნაწილი პასუხისმგებელ პირებში გულისხმობს არამარტო იმ პირებს, ვინც ხელმძღვანელ, წარმომადგენლობით ან იურიდიული პირის სახელით გადაწყვეტილების მიღებაზე უფლებამოსილ პირებს წარმოადგენს, არამედ კონკრეტული იურიდიული პირის საკონტროლო, სამეთვალყურეო და სარევიზიო ორანოს წევრებსაც. სხვა პირთა ქმედებები იურიდიული პირის სისხლის სამართლებრივ პასუხისმგებლობას არ იწვევს. ისევე, როგორც გერმანიის ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის §30-ში, ქართული სსკ-ის 107¹ მუხლის მე-4¹ ნაწილის მიხედვით, მხოლოდ მაშინ ეკისრება იურიდიულ პირს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა, როცა პასუხისმგებელი პირი მისი კონტროლის ან ზედამხედველობის ვალდებულებებს დაარღვევს და დანაშაულის ჩადენას შესაძლებელს გახდის იურიდიული პირის სასარგებლოდ.

საქართველოს სსკ-ის 107² მუხლის მიხედვით, იურიდიული პირს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა დაეკისრება მხოლოდ მაშინ, როცა ამის შესახებ პირდაპირაა მითითებული სისხლის სამართლის კოდექსში. ღიად რჩება, მაგალითად, დასჯადობის საკითხი ტერორიზმის, ნარკოდანაშაულის, კორუფციის ან ადამიანებით ვაჭრობის შემთხვევაში; ასევე, ფულის გამოძალვის და გათვრებისას. ამის საპირისპიროდ, ისეთი დანაშაულები, როგორცაა, მაგ., კიბერდანაშაული, გარემოს, ადამიანის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული, ქურდობა, გათვალისწინებული არაა. *იოსელიანი* იმ შეზღუდვას, რომ საერთაშორისო და ევროპული დირექტივები სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის ფართო გაგებას აქამდე არ მოითხოვდა, ნაკლებად დამაჯერებლად მიიჩნევს და ეხმიანება გერმანულ სამარ-

¹⁰ შეად. BGH NZWiSt 2012, 187 m. Anm. *Waßmer, Martin Paul*.

¹¹ კონკურენციის შეზღუდვის წინააღმდეგ მერვე კანონის მე-4 მუხლი, 26.06.2013, BGBl. I S. 1738.

თავს, სადაც ყოველ კორპორატიულ დანაშაულზე საპასუხო რეაქცია არის ფულადი ჯარიმა. ავტორი მიიჩნევს, რომ ქართველმა კანონმდებელმა, იურიდიული პირის სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა უნდა გაავრცელოს ყველა დანაშაულზე, რომელიც, პასუხისმგებელი პირის მიერ, იურიდიული პირის სახელით ან მის სასარგებლოდ იქნება ჩადენილი.

საქართველოს სსკ-ის 107³ პირველი ნაწილი იურიდიული პირის სასჯელად აწესებს ლიკვიდაციას, საქმიანობის უფლების ჩამორთმევას, ჯარიმას და ქონების ჩამორთმევას. საქართველოს სსკ-ის 107³ მუხლის მე-2, მე-3 და მე-4 ნაწილების მიხედვით, ლიკვიდაცია და საქმიანობის უფლების ჩამორთმევა შეიძლება დაინიშნოს, როგორც ძირითადი სასჯელი; ჯარიმა – როგორც ძირითადი, ისე დამატებითი სასჯელი; ხოლო ქონების ჩამორთმევა – როგორც მხოლოდ დამატებითი სასჯელი. სასჯელებს ეხება საქართველოს სსკ-ის 107⁴-107⁷ მუხლები. გერმანულ სამართალშიც ვხვდებით სხვადასხვა სანქციებს, მაგრამ ისინი, როგორც ადმინისტრაციულ სამართლებრივი ღონისძიებები (საქმიანობის უფლების ჩამორთმევა, გაუქმება) ისე გამოიყენება. იურიდიულ პირს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი სახდელები სისხლისსამართლებრივი სასამართლოების მიერ არ ეკისრება, არამედ შეეფარდება შესაბამისი ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ. განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ფულად ჯარიმას (საქართველოს სსკ-ის 107⁶ მუხლი). მისი მინიმალური ოდენობა განისაზღვრება საქართველოს სსკ-ის 42 მუხლით ფიზიკური პირისთვის გათვალისწინებული ჯარიმის ორმოცდაათმაგი ოდენობით; საქართველოს სსკ-ის 42-ე მუხლის შესაბამისად, ისეთ დანაშაულებში, რომლისთვისაც სასჯელის სახით გათვალისწინებულია თავისუფლების აღკვეთა 3 წლამდე ვადით, ჯარიმის მინიმალური ოდენობა იურიდიული პირისათვის განისაზღვრება მინიმუმ 25 000 ლარის ოდენობით და სხვა დანაშაულებზე – 100 000 ლარის ოდენობით. ჯარიმის ოდენობას ადგენს სასამართლო ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, დანაშაულის სიმძიმის, მიღებული სარგებლის და იურიდიული პირის ეკონომიკური მდგომარეობის შესაბამისად, სადაც დიდი მნიშვნელობა ენიჭება შემოსავლებსა და სხვა გარემოებებს. *იოსელიანი* აკრიტიკებს იმას, რომ ჯარიმის მაქსიმალური ოდენობა განსაზღვრული არ არის. რაც შეეხება გერმანულ სამართალს, კორ-

პორაციული ჯარიმის მინიმუმი არის 5 ევრო, ხოლო 30.06.2013-ის შემდეგ ჯარიმის მაქსიმუმი არის 10 მილიონი ევრო (მანამდე იყო 1 მილიონი).

დასკვნის სახით, *იოსელიანი* აღნიშნავს, რომ გერმანული და ქართული სამართალი იურიდიული პირის სისხლის სამართლებრივ პასუხისმგებლობას განსხვავებულად აწესრიგებს. თუკი საქართველო საერთაშორისო სამართალგანვითარებას მისდევს და პრაგმატული შეხედულებების გამო იურიდიული პირის სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას აწესებს, გერმანული სამართალი, დოგმატური საფუძვლებიდან გამომდინარე, დღემდე ემხრობა ამ საკითხის ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსით რეგულირებას. საბოლოო ჯამში, ორივე მიდგომა იზიარებს ევროპულ და საერთაშორისო დირექტივებს. თუმცა, მხედველობიდან არ უნდა გამოგვრჩეს, რომ ქართულ სამართალში სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა მხოლოდ კონკრეტულ დელიქტებზეა განერილი, რაც კორპორაციული კრიმინალის წინააღმდეგ ეფექტური ბრძოლისთვის არ არის საკმარისი.